

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ
з дисципліни «ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
XIX СТОЛІТТЯ : 40-60-ТІ РОКИ»

підготовки бакалавра
освітньої програми середня освіта (українська мова та література)
спеціальності 014 середня освіта
спеціалізації 014.01 середня освіта (українська мова та література)
та освітньої програми українська мова і література
спеціальності 035 філологія
спеціалізації 035.01 українська мова і література

Практичне заняття № 1

Вступ

План

1. 40-ві роки XIX ст. – новий період розвитку українського письменства.
2. Специфіка національних особливостей українського реалізму.
3. Проблемно-тематичні обрії літератури.
4. Система періодичних видань.
5. Формування національної літературної критики й літературознавства.
6. Характеристика поезії 40-60-х рр.

Література

Основна :

1. Бовсунівська Т. Історія української естетики першої половини XIX століття. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2001. 344 с.
2. Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX – поч. XX ст. Львів, 1999. 280 с.
3. Історія української літератури та літературно-критичної думки першої половини XIX століття : підручник. За ред. О. Галича. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 392 с.
4. Калениченко Н. Українська література кінця XIX – початку XX століття : *Напрями, течії*. Київ : Наукова думка, 1983. 255 с.
5. Лімборський І. Просвітництво як літературна епоха : проблеми сучасної інтерпретації. *Сучасність*. 2003. № 5. С. 106-113.
6. Мовчанюк В. Шевченкова ідея України» і «Книга буття українського народу М. Костомарова. *Слово і час*. 2017. № 3. С. 3-16.
7. Наєнко М. Художня література України. Від міфів до модерної реальності. – Київ : Просвіта, 2008. – 1063 с.
8. Українська драматургія першої половини XIX ст. Київ : Державне видавництво художньої літератури, 1958. 424 с.
9. Шевченко В. Українська історична поема (перша половина XIX ст.). Запоріжжя : ЗДУ, 1998. 186 с.

Додаткова :

1. Гнатюк М. Українська поема першої половини XIX ст. : проблеми розвитку жанру. Київ, 1975.
2. Нудьга Г. На шляхах до реалізму. Бурлеск і травестія в українській поезії першої половини XIX ст. Київ, 1959.
3. Розвиток жанрів в українській літературі XIX початку XX століття. Київ : Наукова думка, 1986. 296 с.
4. Українські альманахи і збірники XIX – поч. XX ст. Київ, 1967.
5. Хропко П. Біля джерел української реалістичної поезії (10-ті – 40-ві роки XIX ст.). Київ, 1972.

Практичне заняття № 2
«Гайдамаки» – вершина історичних поем Т. Шевченка

План

1. Передумови створення поеми.
2. Звеличення масового повстанського руху селян (Коліївщини) у творі.
3. Ідея братання народів у «Гайдамаках».
4. Система образів у поемі та проблема народнопоетичної ідеалізації долі героя твору.
5. Композиція поеми.

Тексти : Шевченко Т. Повне збір. тв. : у 12-ти т. Т. 1 : Поезія 1837-1847. Київ : Наукова думка, 2001. С. 9-66; 128-190; 635-675.

Завдання : Вивчити напам'ять уривок із поеми від слів : «Гомоніла Україна...» до слів : «... а згадаєш – серце усміхнеться».

Література

Основна :

1. Зборовська Н. Без задавнених комплексів і стереотипів : єврейська тема в «Гайдамаках» Т. Шевченка. *Слово і час*. 1997. № 3. С. 23-26.
2. Іванишин П. Таємниця чину, або дещо про героїзм Івана Гонти. *Слово і час*. 2016. № 12. С. 49-56.
3. Ключек Г. Гайдамаки. Поезія Тараса Шевченка : сучасна інтерпретація : посібник для вчителів. Київ : Освіта, 1998. С. 85-118.
4. Нахлік Є. Із спостережень над поемою «Гайдамаки». *Слово і час*. 1998. № 6. С. 36-40.
5. Слоньовська О. Історична концепція «Гайдамаків» Тараса Шевченка. *Дивослово*. 1997. № 12. С. 26-30.
6. Смілянська В. Гайдамаки : жанрово-композиційний аспект. *Структура і смисл : спроба наукової інтерпретації поетичних текстів Тараса Шевченка*. Київ : Вища школа, 2000. С. 148-172.
7. Художній світ Т. Шевченка (матеріали до вивчення біографії). *Українська мова і література в школі*. 2011. № 1. С. 28-30.
8. Шевчук В. «Святий Чигирин» : Бачення української історії в поезії Тараса Шевченка. *«Personae verbum» (Слово і постасне)*. Розмисел. Київ : Твім інтер, 2001. С. 33-72.

Додаткова :

1. Бородін В. Поема Т. Шевченка «Гайдамаки». *Українська мова і література в школі*. 1986. № 3. С. 3-8.
2. Голуненко С. Романтичні образи раннього Шевченка (поема «Гайдамаки»). *Українська мова і література в школі*. 1991. № 4. С. 79-86.
3. Смілянська В. Жанрові різновиди Шевченкової поеми. *XXXI наук. шевч. конф. : матеріали*. Луганськ : Світлиця, 1994. С. 64-66.
4. Ткаченко Ю. Образи Залізняка і Гонти в народних піснях і поемі Т. Шевченка «Гайдамаки». *Українська мова і література в школі*. 1983. № 3. С. 21-25.
5. Швидько Г. Гайдамаччина. *Українське козацтво : Мала енциклопедія*.

Київ : Генеза. Запоріжжя : Прем'єр, 2002. С. 88-89.

6. Шевченко В. Українська історична поема (перша половина ХІХ ст.). Запоріжжя : ЗДУ, 1995. 186 с.

Історико-біографічні твори :

1. Дарда В. Переяславські дзвони. Київ : Радянський письменник, 1990. 415 с.
2. Денисенко О. Тарас. Повернення. Харків : Книжний клуб : «Клуб семейного досуга», 2018. 224 с.
3. Єнджеєвич Є. Українські ночі, або Родовід генія. Львів : Атлас, 1997. 443 с.
4. Замрій Д., Тур-Коновалов К., Лісовикова О. Художник. Харків : Книжний клуб : «Клуб семейного досуга», 2013. 368 с.
5. Іваненко О. Тарасові шляхи. Київ : Веселка, 1989. 578 с.
6. Ільченко О. Петербурзька осінь. Київ : Держлітвидав України, 1961. 294 с.
7. Красицький Д. Тарасові світанки. Київ : Веселка, 1979. 373 с.
8. Легкий З. Тарасові страсті : роман. *Дзвін*. 2006. № 3. С. 26-76; № 4. С. 33-90.
9. Смілянський Л. Поетова молодість. Київ : Дніпро, 1984. 413 с.
10. Тулуб З. В степу безкраїм за Уралом. Київ : Дніпро, 1984. 509 с.
11. Хоткевич Г. Тарас Шевченко. Львів : Каменяр, 1966. 279 с.
12. Цвід А. Кохані жінки Тараса Шевченка : у 3 кн. Кн. 1. Київ : ТОВ «Видавництво «Прометей», 2017. 367 с.
13. Шевчук Вас. Син волі. Київ : Дніпро, 1989. 715 с.

Практичне заняття № 3
Творчість Т. Шевченка періоду «трьох літ»

План

1. Викриття царату в поемі «Кавказ». Еволюція образу Прометея у новій українській літературі.
2. Питання виховання світогляду, суспільно-політичних переконань у посланні «І мертвим, і живим...».
3. Тема селянського протипоміщицького руху XVIII ст. у поезії «Холодний яр». Спрямованість твору проти визиску і гноблення.
4. «Сон» – політичний памфлет. Композиція твору. Роль контрастів у поемі. Образи.

Тексти : Шевченко Т. Повне збір. тв. : у 12-ти т. Т. 1 : Поезія 1837-1847. Київ : Наукова думка, 2001. С. 343-347; 734-736; 348-354; 737-740; 355-357; 740-742; 265-278; 699-706.

Завдання : Вивчити напам'ять : уривок із поеми «Сон» (початок).

Література

Основна :

1. Барабаш Ю. «Я так її, я так люблю...» (Шевченкова Україна : словообраз, концепція, тексти). *Сучасність*. 2003. № 7-8. С. 111-129.
2. Боронь О. Творчість Г. Квітки-Основ'яненка як претекст Шевченкових повістей. *Слово і час*. 2011. № 5. С. 55-64.
3. Дзюба І. «Застукали сердешну волю»... (Шевченків «Кавказ» на тлі непроминального минулого). *Сучасність*. 1995. № 3. С. 80-92. № 4. С. 96-112.
4. Клочек Г. За Шевченковим святим законом (Про «Холодний яр» Тараса Шевченка). *Урок української*. 1999. № 2-3. С. 35-41.
5. Пахаренко В. Незбагнений апостол. Нарис світобачення Шевченка. Черкаси : Сіяч, 1994. 194 с.
6. Слоньовська О. Царі й колоніальна політика Росії в поезії Тараса Шевченка. *Дивослово*. 1998. № 3. С. 40-42.
7. Чамата Н. Кавказ. Смілянська В. «І мертвим, і живим...». *Структура і смисл : спроба наукової інтерпретації поетичних текстів Тараса Шевченка*. Київ : Вища школа, 2000. С. 112-141.
8. Шевчук В. «Святий Чигирин». Бачення української історії в поезії Тараса Шевченка. *Українська мова та література*. 2000. Ч. 19. (179). С. 8-10.

Додаткова :

1. Куцевол О. Біблійні епіграфи у творах Тараса Шевченка. *Українська мова та література в школі*. 1993. № 5-6. С. 25-28.
2. Марко В. Поема Т. Шевченка «І мертвим, і живим...» : Концептуально-стилістичний аналіз. *Дивослово*. 1997. № 5-6. С. 26-29.
3. Семків Р. Шевченків «Сон» («У всякого своя доля») : діалогічність, карнавальність. *Слово і час*. 1999. № 7. С. 56-59.
4. Ткачук М. Вивчення поеми «Сон» Тараса Шевченка. *Українська мова і література в школі*. 1992. № 3-4. С. 22-25.

Практичне заняття № 4
Політична поезія Т. Шевченка

План

1. Романтичний образ-характер патріота в поемі «Єретик».
2. Поема-містерія Тараса Шевченка «Великий льох».
3. Протест проти самодержавства і кріпосництва в циклі «Давидові псалми».
4. Підсумок світоглядних змін у поезії «Три літа».
5. Духовний заповіт нащадкам у поезії «Заповіт».

Тексти : Шевченко Т. Г. Повне збір. тв. : у 12-ти т. Т. 1 : Поезія 1837-1847. Київ : Наукова думка, 2001. С. 287-296; 715-723; 314-328; 726-730; 358-365; 742-748; 368-370; 749-750; 371; 750-752.

Завдання : Вивчити напам'ять : «Заповіт», один псалом із «Давидових псалмів».

Література

Основна :

1. Барабаш Ю. «Давидові псалми» Т. Шевченка як поетичний «текст» (спроба структурно-семантичного підходу). Слово і час. 2016. № 2. С. 3-17.
2. Бойко В. Історія України в містерії «Великий льох» Т. Шевченка. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2011. № 2. С. 24-26.
3. Воят А. Ідейно-художній зміст поеми Тараса Шевченка «Великий льох». *Українська мова та література*. 1998. Ч. 9. (73). С. 6-7.
4. Гуляк А. Віддзеркалення релігійного світогляду Тараса Шевченка у художній системі «Кобзаря». *Українська мова й література в сучасній школі*. 2012. № 3. С. 9-14.
5. Дзюба І. Світоглядно-емоційні ключі до збірки «Три літа». *Українська мова та література*. Ч. 4. 2005. С. 7-14.
6. Павлів О. Поема-містерія «Великий льох» Тараса Шевченка. *Слово і час*. 1991. № 6. С. 67-73.
7. Росовецький С. Жанр бунтарський, патріотичний. Східнослов'янська «потаємна новина» на прикладі поем «Сон» («У всякого своя доля») та «Великий льох». *Слово і час*. 1993. № 1. С. 41-47.
8. Сулима В. Морфологія «Снів» Тараса Шевченка в контексті біблійних опіричних пророцтв. *Слово і час*. 2011. № 3. С. 12-20.
9. Чамата Н. Жанрово-композиційна організація вірша Т. Шевченка «Три літа». *Слово і час*. 2011. № 9. С. 18-22.
10. Ярошенко Р. Жанрово-композиційні особливості псалмів та їх лінгвістичний аналіз. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2011. № 4. С. 38-40.

Додаткова :

1. Градовський А. «Пребезумний в серці скаже, що Бога немає...» (Вивчення циклу віршів Т. Шевченка «Давидові псалми»). *Українська література в загальноосвітній школі*. 1999. № 2. С. 27-29.
2. Мойсеїв І. «Заповіт» як генератор національного буття. *Сучасність*. 1996. № 3-4. С. 95.

3. Плющ Л. Християнська філософія Т. Шевченка. *Сучасність*. 1997. № 3. С. 96-101.
4. Федорук О. З історії першої публікації поеми Тараса Шевченка «Великий льох». *Київська старовина*. 1999. № 2. С. 112-121.
5. Харчук Р. Метафора Шевченка. *Слово і час*. 2006. № 3. С. 21-37.
6. Яременко В. «І слово правди і любові» (Шевченкова правда і її християнськість). *Слово і час*. 2019. № 3. С. 42-52.

Практичне заняття № 5
Поезії Т. Шевченка, написані на засланні
План

1. Цикл поезій «В казематі».
2. Викриття фальшивого народолобства українських панів-лібералів і патріотів у поезії «П. С.».
3. Автобіографічні поезії («Якби ви знали, паничі», «Мені тринадцятий минало...», «Г. З.», «Якби зустрілися ми знову», «А. О. Козачковському» та ін.).
4. Тема боротьби кріпосницького селянства проти поміщицької сваволі в поемі «Варнак» (1848).
5. Політична поема «Царі» («Старенька сестро Аполлона»).

Текст : Шевченко Т. Повне збір. тв. : у 12-ти т. Т. 2 : Поезія 1847-1861. Київ : Наукова думка, 2001. С. 11-20; 549-570; 222-223; 683-684; 97; 607-608; 36-37; 574; 98-99; 608-610; 100-108; 610-611; 58-61; 590-593; 72-76; 596-597; 81-86.

Завдання : Вивчити напам'ять поезії : «Садок вишневий коло хати», «Не женися на багатій...».

Література

Основна :

1. Білокінь С. Тарас Шевченко і гетьманщина. *Слово і час*. 2012. С. 3-16.
2. Заславський І. Про один Шевченків вірш. *Українська мова та література*. Ч. 8. (24). 1997. С. 7.
3. Наумова Н. Ідея спокути духовного відродження в поемі Тараса Шевченка «Варнак» та однойменній повісті. *Дивослово*. 1999. № 11. С. 45-47.
4. Нахлік Є. «Скандал зла» (проблема теодицеї) у «Кобзарі». *Матеріали тридцять четвертої наукової шевченківської конференції : у 2-х кн.* Кн. 1. Черкаси : Брама, 2003. С. 75-82.
5. Смілянська В. Варнак. *Структура і смисл : спроба наукової інтерпретації поетичних текстів Тараса Шевченка*. Київ : Вища школа, 2000. С. 181-187.
6. Стоянова Т. Єдність національно-патріотичних та загальнолюдських мотивів у циклі Т. Шевченка «В казематі». *Матеріали 31-ї наук. шевч. конф.* Луганськ : Світлиця, 1994. С. 15-17.
7. Чуйко Т. Рефлексії вірша Тараса Шевченка «То так і я тепер пишу...». *Українська мова та література*. 2000. Ч. 9. (169). С. 10.
8. Яблонських О. Поетична творчість Т. Шевченка у світлі етнопсихології. *Слово і час*. 2011. № 4. С. 108-119.

Додаткова :

1. Вашук Ф. Редакційна робота над циклом «В казематі» : зб. пр. 14-ї наук. шевч. конф. Київ : Наукова думка, 1966. С. 51-68.
2. Вовк І. Стежками «Живописної України» Т. Шевченка. *Дзвін*. 2019. С. 137-150.
3. Кравченко В. Генетичний код добра : Шевченко і Лазаревські. *Шевченківський краєзнавчий альманах 2017-2018*. Київ : Алвія. 2019. С. 17-21.

4. Кравченко В. Образ Тараса Шевченка в романі Уразака Бекбаулова «Тарас на Аралі». *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Тарас Шевченко в долі слов'янських народів : діалог через століття і кордони»*. Київ : ННДІУВІ, 2014. С. 169-171.
5. Плющ Л. Екзод Тараса Шевченка. Навколо «Москалевої криниці». Дванадцять статтів. Київ : Факт, 2001. 384 с.
6. Тимошенко Ю. Функції персоніфікації в поетичній творчості Т. Шевченка. *Слово і час*. 2006. № 3. С. 37-45.

Практичне заняття № 6
**Повісті Т. Шевченка російською мовою,
їх антикріпосницька спрямованість**

План

1. Система персонажів, розширення ідейного змісту, збагачення колізіями в повісті «Наймичка».
2. Зображення антикріпосницького руху в повісті «Варнак».
3. Викриття різких контрастів кріпосницького ладу в повісті «Княгиня».
4. Життя кріпосницької інтелігенції в повісті «Музикант».
5. Т. Шевченко про роль освіти та суспільні умови, що формують характери в повісті «Близнецы».
6. Антикріпосницький пафос у повісті «Художник».

Текст : Шевченко Т. Повне збір. тв. : у 12-ти т. Т. 3 : Драматичні твори. Повісті. Київ : Наукова думка, 1993. 396 с.

Шевченко Т. Твори : у 5-ти т. Т. 3 : Драматичні твори. Повісті. 415 с. Т. 4 : Повісті. Київ : Дніпро, 1978. 411 с.

Література

Основна :

1. Боронь О. Повісті Тараса Шевченка «Прогулка с удовольствием и не без морали» (текст, контекст, інтертекст). *Слово і час*. 2012. № 3. С. 59-69.
2. Боронь О. Повісті Тараса Шевченка і романістика Вальтера Скотта : контактні зв'язки й типологічні паралелі. *Слово і час*. 2012. № 5. С. 20-29.
3. Кавун Л. Синкретизм художнього мислення у прозі Шевченка. *Тарас Шевченко і європейська культура* : зб. праць міжнародної 33-ї шевч. конф. Київ-Черкаси : Брама, 2000. С. 197-203.
4. Мойсеїв І. Повість Шевченка «Музикант» : синергія зіставних структур. *Тарас Шевченко і європейська культура* : зб. праць міжнародної 33-ї шевч. конф. Київ-Черкаси : Брама, 2000. С. 204-213.
5. Нахлік Є. Проблема класового і загальнолюдського : повість-сповідь «Варнак» Т. Шевченка. *Українська романтична проза 20-60-х років XIX ст.* Київ : Наукова думка, 1988. С. 168-177.
6. Поліщук В. Повісті Т. Шевченка і розвиток повістєвого жанру в українській літературі (до постановки проблеми). *Тарас Шевченко і європейська культура* : зб. пр. міжнародної 33-ї шевченківської конференції. К.-Черкаси : Брама, 2000. С. 190-196.
7. Росовецький С. На берегах праці О. Бороня про Шевченкові повісті. *Слово і час*. 2018. № 1. С. 56-66.
8. Харчук Р. Російський етнотип за текстами Т. Шевченка. *Слово і час*. 2005. № 3. С. 14-20.

Додаткова :

1. Барабаш Ю. «Мой бедный PROTEGE» (Проза Шевченко : после Гоголя). *Вопросы литературы*. 2002. № 6. С. 127-155.
2. Гром'як Р. Повість «Художник» як вияв естетичних поглядів Т. Шевченка. *Зб. пр. 19-ї наук. шевченківської конференції*. Київ : Наукова думка, 1972.

С. 84-91.

3. Лебідь-гребенюк Є. Жанр щоденника у творчості П. Куліша і Т. Шевченка. *Слово і час*. 2007. № 3. С. 16-25.
4. Майоров В. Тематика й образи повістей Т. Шевченка російською мовою. *Українська мова і література в школі*. 1976. № 12. С. 39-51.
5. Момот Н. Шевченків щоденник: жанрова гетерогенність як стратегія тексту. *Слово і час*. 2005. № 3. С. 20-28.
6. Поліщук В. Рецепція російського (московського) у прозовій спадщині Тараса Шевченка (повісті, щоденник, листи). *Українська мова та література*. 1999. Ч. 46. (158). С. 1-2. Ч. 47. (159). С. 1-3.

Практичне заняття № 7
Нижегородський період творчості Тараса Шевченка

План

1. Боротьба за поширення «слова правди» у поемі «Неофіти». Новаторство Т. Шевченка у розкритті соціально-політичної причини трагедії матері.
2. Поема «Юродивий» – сатира на реакційне дворянство, поміщицький клас.
3. Соціально-філософська поема «Марія» як свідчення розвитку естетичних поглядів і громадянських переконань митця.

Тексти : Шевченко Т. Повне збір. тв. : у 12-ти т. Т. 2 : Поезія 1847-1861. Київ : Наукова думка, 2001. С. 244-260; 690-698; 311-328; 721-726.

Література

Основна :

1. Горова Ю. Від Катерини до Марії. *Українська мова і література в школі*. 2000. № 9. С. 2-6.
2. Мойсеїв І. Влада і зрада : «Юродивий» Т. Шевченка. *Зарубіжна література*. 1998. Ч. 9. С. 3.
3. Нахлік О. Деміфологізація євангельського дійства в поемі «Марія». *XXXI наук. шевч. конф. Матеріали*. Луганськ : Світлиця, 1994. С. 72-76.
4. Смілянська В. Марія. *Структура і смисл : спроба наукової інтерпретації поетичних текстів Тараса Шевченка*. Київ : Вища школа, 2000. С. 195-206.

Додаткова :

1. Грицак Я. Поширення поеми «Марія» в Галичині. *Радянське літературознавство*. 1986. № 3. С. 51-54.
2. Кравченко В. Реінтерпретація постаті Тараса Шевченка в етнокультурному контексті (за романом «Художник» К. Тур-Коновалова, Д. Замрія, О. Лісовикової). *Вісник Запорізького національного університету : Зб. наук. пр. Філологічні науки*. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2014. № 2. С. 112-118.
3. Мейзерська Т. До проблеми дослідження поеми Тараса Шевченка «Марія». Т. Шевченко і загальнолюдські ідеали. Одеса. 1989. Ч. 1. С. 92-94.

Практичне заняття № 8
Лірика останнього періоду творчості Т. Шевченка

План

1. Естетичні принципи поета в триптиху «Доля», «Муза», «Слава».
2. Критика царських ілюзій у поезіях «Я не нездужаю, нівроку...», «Колись-то ще, во время оно...», «Во Іудеї во дні они...», «Осія. Глава XIV».
3. Провіщання торжества правди, антисамодержавні й кріпосницькі інвективи в поезіях «Подражаніє Іезекіїлю. Глава 19», «І Архімед, і Галілей...», «Світе ясний! Світе тихий!...», «Ісаія. Глава 35» та ін.).
4. Інтимна лірика («Така, як ти колись лілея», «Ликері», «Якби з ким сісти хліба з'їсти...», «Не нарікаю я на Бога...» та ін.).

Тексти : Шевченко Т. Повне збір. тв. : у 12-ти т. Т. 2 : Поезія 1847-1861. Київ : Наукова думка, 2001. С. 261-264; 698-701; 280; 704-706; 340; 733-735; 309-310; 719-720; 332-333; 729-730; 330-331; 727-729; 353; 747-748; 350; 743-744; 283-284; 709-711; 351; 744-745; 364; 754; 355; 748.

Завдання : Вивчити напам'ять поезії: «Л», «Якби з ким сісти хліба з'їсти».

Література

Основна :

1. Андрущенко Т. «Бо, бачте, пари не найшов». Про інтимну лірику Тараса Шевченка. *Вітчизна*. 1997. № 5-6. С. 140-145.
2. Антонович М. Декілька зауважень до Шевченкового вірша «Не нарікаю я на Бога». *Сучасність*. 2000. № 3. С. 115-118.
3. Базилевський В. Завершуючи земне коло. Останні вірші Шевченка. *Вітчизна*. 1986. № 3. С. 170-173.
4. Бовсунівська Т. Жанрова палітра поезії Т. Шевченка. *Українська мова і література в школі*. 2012. № 4. С. 46-56.
5. Грабович Г. Шевченко, якого не знаємо (З проблематики символічної автобіографії та сучасної рецепції поета). Київ : Критика, 2000. С. 124-132.
6. Клочек Г. «Ісаія. Глава 35» (Подражаніє). *Українська мова та література*. 1998. Ч. 6. (70). С. 3-4.
7. Молчанова І. Геній серед геніїв. *Київ*. 2006. № 3. С. 153-156.
8. Стрельбицький М. «Моє свято чорнобриве...» (Гуманістичний зміст інтимної лірики Шевченка). *Дніпро*. 1989. № 3. С. 128-132.
9. Шевчук В. Любов, що розійшлася сном. «Personae verbum» (Слово іпостасне). Розмисел. Київ : Твім інтер, 2001. С. 199-224.
10. Яременко В. «...Подай любов, сердешний рай!» (Поняття гармонії у творчій спадщині Т. Шевченка : сутність множинності. *Слово і час*. 2016. № 5. С. 3-12.

Додаткова:

1. Коцюбинська М. Шевченко – поет сучасний. *Київ*. 2003. № 4. С. 7-10.
2. Кравченко В. «Забвение прошедшему. Мир и любовь настоящему» : про взаємини Т. Шевченка та Лукашевичів. *Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. пр. Філологічні науки*. – Запоріжжя : Запорізький національний університет. – 2012. – № 3. – С. 140-145.

3. Назаренко І. Шевченків світ... Що ми про нього знаємо (інтелектуальна гра). *Методика викладання мови й літератури*. 2018. № 3. С. 43-44.
4. Новиченко Л. Лірика Тараса Шевченка. *Слово і час*. 2003. № 3. С. 3-17.
5. Пащенко М. Витоки і організація ліричного циклу Т. Шевченка («Доля», «Муза», «Слава»). *Шевченко і загальнолюдські ідеали*. Одеса, 1989. Ч. І. С. 106-108.
6. Сверстюк Є. Шевченко і час. Київ : Воскресіння, 1996. 160 с.
7. Скуратівський В. «Вічні образи» у Тараса Шевченка. *Сучасність*. 2000. С. 104-107.

Практичне заняття № 9

Творчість Л. Глібова

План

1. Байки Л. Глібова 50-70-х рр. Актуальність тематики й проблематики :
 - а) образи байок «Вовк та Ягня», «Щука», «Мірошник», «Ведмідь-пасічник», «Громада», «Собака й кінь», «Охрімова свита»;
 - б) морально-етичні проблеми в байках «Мишача рада», «Пан на всю губу», «Вовк та Мишеня».
2. Байки 80-90-х рр. Реалістична характерність і повнокровність образів дійових осіб :
 - а) викривально-сатиричний образ пореформеної дійсності в байках «Лев на облаві», «Орачі й Муха», «Синиця», «Лисиця-жалібниця», «Цуцик», «Зозуля й Горлиця», «Шелестуни», «Мальований стовп»;
 - б) пропагування культурно-освітньої праці та її роль в суспільному житті («Солом'яний дід», «Жук і Бджола»).
3. Доробок Л. Глібова-лірика.
Тексти : Глібов Л. І. Твори : у 2-х т. Т. 1 : Байки. Поезії. Твори для дітей. Російська поезія. Київ : Наукова думка, 1974. 511 с.
Завдання : Вивчити напам'ять твори : «Журба».

Література

Основна :

1. Колесник П. Творчість Леоніда Глібова. *Твори* : у 2-х т. Т. 1. Київ : Наукова думка, 1974. С. 5-25.
2. Бондар М. Леонід Глібов. *Історія української літератури XIX ст.* : у 2-х кн. Кн. 2 : підручник / М. Жулинський. Київ : Либідь, 2006. С. 153-173.
3. Бондар М. Леонід Глібов : Негативи, позитиви, маски. *Слово і час*. 1997. № 4. С. 52-61.
4. Гур'єв Б. Леонід Глібов. Літературний портрет. Київ : Дніпро, 1965. 97 с.
5. Яковенко Г. Леонід Глібов – видатний український байкар і лірик (До 150-річчя з дня народження). *Українська мова і література в школі*. 1977. № 3. С. 86-90.

Додаткова :

1. Деркач Б. Творчість Глібова-байкаря у 90-х рр. (Ідеї, проблеми). *Радянське літературознавство*. 1976. № 9. С. 35-43.
2. Марценюк С. Слово і час Л Глібова. *Дивослово*. 1996. № 9. С. 60-61.
3. Сиваченко М., Деко О. Леонід Глібов. Дослідження і матеріали. Київ : Дніпро, 1969. 287 с.

Практичне заняття № 10
Соціально-психологічний роман «Люборацькі» А. Свидницького
План

1. Соціально-психологічний роман «Люборацькі». Історія написання і видання.
2. Жанр твору.
3. Особливості композиції, проблематика.
4. Образи.

Тексти : Свидницький А. П. Роман. Оповідання. Нариси. Київ : Наукова думка, 1985. 574 с.

Література

Основна :

1. Герасименко В. Анатолій Свидницький. Літературний портрет. Київ : Держвидав. художньої літератури, 1959. 135 с.
2. Гончар О. Проза. *Історія української літератури XIX ст.* : у 2-х кн. Кн. 2 : підручник / М. Жулинський. Київ : Либідь, 2006. С. 562-565.
3. Гречанюк С. ...То для мене школа правди і любові (До 150-річчя з дня народження Анатолія Свидницького). *Українська мова і література в школі*. 1984. № 9. С. 20-26.
4. Зінченко Н., Шкарупа А. Народні перекази та звичаї як основа фольклорно-етнографічних нарисів А. П. Свидницького. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2011. № 4. С. 12-16.
5. Міщук Р. Концепція людини. *Українська оповідна проза 50-60-х р. XIX ст.* Київ : Наукова думка, 1978. С. 124-185.
6. Поважна В. Соціально-побутовий роман А. Свидницького «Люборацькі». *Багатогранність змістовної форми художнього тексту*. Київ : Вища школа, 1978. С. 54-82.
7. Сиваченко М. Анатолій Свидницький і зародження соціального роману в українській літературі. Київ : Вид. АН УРСР, 1962. 415 с.
8. Фігурна Н. Проблема української жінки (на матеріалі роману А. Свидницького «Люборацькі»). *Слово і час*. 1999. № 11. С. 14-16.

Додаткова :

1. Назаренко С. Нариси А. Свидницького і російська белетристика 40-60-х рр. *Радянське літературознавство*. 1971. № 7. С. 53-59.
2. Франко І. Анатоль Патрикійович Свидницький (Уваги до його «Люборацьких»). *Зібр. тв.* : у 50-ти т. Т. 27 : Літературно-критичні праці (1886-1889). Київ : Наукова думка, 1980. С. 7-8.
3. Хропко П. Нерозквітлий талант : До 150-річчя з дня народження А. Свидницького. *Дніпро*. 1984. № 8. С. 122-124.

Історико-біографічний твір : Мацевич А. Анатолій Свидницький. Біографічна повість. – Київ : Молодь, 1984. 181 с.

Практичне заняття № 11
Творчість Марка Вовчка
План

1. Характер типізації обставин в українських оповіданнях Марка Вовчка:
 - а) соціально-проблемних «Козачка», «Одарка», «Горпина», «Ледащиця», «Два сини»;
 - б) баладних «Чари», «Максим Гримач», «Данило Гурч».
2. Соціальна повість «Інститутка». Образи-персонажі твору.
3. Психологічні повісті «Павло Чорнокрил», «Три долі».
4. Соціально-побутова казка «Дев'ять братів і десята сестриця Галя». Зв'язок із фольклором.
5. Жанр героїко-романтичної повісті-казки «Кармелюк».

Тексти : Марко Вовчок. Твори : у 7-х т. Т. 1. Київ : Наукова думка, 1964. 465 с.

Література

Основна :

1. Агеєва В. Чоловічій псевдонім і жіноча незалежність. *Слово і час*. 2002. № 4. С. 27-33.
2. Зубрихіна О. Композиційні особливості історичної повісті Марка Вовчка «Маруся». *Слово і час*. 2018. № 3. С. 59-68.
3. Нахлік Є. «Фольклорний історизм» і казкова умовність : новела «Олена» М. Шашкевича та повість «Кармелюк» Марка Вовчка. *Українська романтична проза 20-60-х рр. XIX ст.* Київ : Наукова думка, 1988. С. 143-168.
4. Нахлік Є. Ствердження романтичної моралі: баладні оповідання Марка Вовчка. *Українська романтична проза 20-60-х рр. XIX ст.* Київ : Наукова думка, 1988. С. 228-253.
5. Сиваченко М. До теми : Марко Вовчок і народна казка. *Сторінки історії української літератури і фольклористики*. Київ : Наукова думка, 1990. С. 43-75.
6. Сорокіна Л. Відповідальність і вина як уселюдські чесноти в баладному оповіданні Марка Вовчка Максим Гримач. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2011. № 5. С. 18-21.

Додаткова :

1. Братусь І. Роман «Марія» О. Іваненко в контексті творів про Марка Вовчка. *Слово і час*. 2000. № 4. С. 30-37.
2. Тис Ю. Суддя доби (До 100-ліття від появи «Народніх оповідань» і 50-ліття від дня смерті Марка Вовчка). *Визвольний шлях*. 1957. № 6. С. 675-679.
3. Франко І. Марія Маркович (Марко Вовчок). Посмертна згадка. *Зібр. тв. : у 50-ти т. Т. 37 : Літературно-критичні праці (1906-1908)*. Київ : Наукова думка, 1982. С. 276-279.

Історико-біографічні твори :

1. Брандіс Є. Марко Вовчок. Повість-дослідження. Київ : Дніпро, 1975. 361 с.
2. Іваненко О. Марія. Київ : Радянська школа, 1988. 542 с.

Практичне заняття № 12
«Чорна рада» П. Куліша – перший історичний роман
в українській літературі

План

1. Створення й видання роману. Творче засвоєння традицій романтично-пригодницьких творів Вальтера Скотта, М. Гоголя, М. Грабовського.
2. Широка панорама української дійсності XVII ст., показ народних мас у романі.
3. Складність проблематики, особливості композиції, жанрово-художня своєрідність твору.
4. Реалістичні й романтичні стильові засоби.

Тексти : Куліш П. Твори : у 2-х т. Т. 1 : Прозові твори. Поетичні твори. Переспіви та переклади. Київ : Наукова думка, 1998. 752 с. Т. 2 : Поеми. Драматичні твори, 1998. 768 с.

Література

Основна :

1. Вілянт О. Українська нація в романі «Чорна рада». *Українська мова та література*. 2001. Ч. 2. (210). С. 4-5.
2. Жулинський М. У праці каторжній, в трагічній самоті. *П. Куліш. Твори : у 2-х т. Т. 1*. Київ : Дніпро, 1989. С. 5-30.
3. Кравченко В. Аперцепція характерів у романі «Чорна рада» П. Куліша. *Вісник ЗДУ. Серія : Філологічні науки*. Запоріжжя : ЗДУ, 2001. № 2. С. 52-55.
4. Лазарева В. Духовні цінності в художній візії Пантелеймона Куліша. *Дивослово*. 2005. № 6. С. 58-61.
5. Нахлік Є. Пантелеймон Куліш. *П. Куліш. Твори : у 2-х т. Т. 1*. Київ : Наукова думка, 1998. С. 5-36.
6. Слоньовська О. «Гетьмани, гетьмани, якби то ви встали...» : аналіз роману П. Куліша «Чорна рада». *Дивослово*. 1994. № 12. С. 11-16.
7. Федорук О. Епіграфи в Кулішовому романі «Чорна рада». *Слово і час*. 2018. № 9. С. 56-64; *Слово і час*. 2018. № 10. С. 13-24; *Слово і час*. 2018. № 11. С. 67-74.

Додаткова :

1. Вертій О. Пантелеймон Куліш і народна творчість. Тернопіль : підручники й посібники, 1998. 119 с.
2. Владимірова В. Етнографічна та історична істина (Два типи дискурсу П. Куліша). *Слово і час*. 1998. № 11. С. 58-61.
3. Пахолок З. Молодий Панько Куліш. *Українська мова та література*. Ч. 2. 2005. С. 29-30.
4. Федорук О. Редакції роману П. Куліша «Чорна рада» : сцена в пекарні. *Слово і час*. 2017. № 1. С. 55-62.

Історико-біографічний твір : Петров В. Романи Куліша. *П. Зайцев. Перше кохання Шевченка. Петров В. Романи Куліша. Аліна й Костомаров*. Київ : Україна, 1994. С. 15-36.

Практичне заняття № 13
Творчість О. Стороженка

План

1. Відображення селянського побуту в оповіданнях «Закоханий чорт», «Матусине благословення», «Чортова корчма».
2. Фольклорно-етнографічний характер оповідань «Вчи лінивого не молотом, а голодом», «Два брати», «Дурень», «Три сестри».
3. Ранні зразки новелістичного жанру «Вуси», «Голка».
4. Роман «Марко Проклятий» як своєрідний коментар фольклорних критеріїв добра і зла, морального й етичного:
5. а) історична й народно-фантастична екзотика, мелодраматичні моменти у творі;
6. б) образ Максима Кривоноса;
7. в) стильова манера роману.

Тексти : Стороженко О. П. Твори : у 2-х т. Київ : Держвидавництво художньої літератури, 1957. Т. 1. 437 с. Т. 2. 421 с.

Література

Основна :

1. Кравченко В. Олекса Стороженко. *Текст лекції (для студентів 2 курсу українського відділення філологічного факультету)*. Запоріжжя : ЗДУ, 2001. 32 с.
2. Нахлік Є. До джерел народно-фантастичної умовності : українські оповідання О. Стороженка. Спроба міфологічно-історичного роману «Марко Проклятий». *Українська романтична проза 20-х-60-х рр. XIX ст.* Київ : Наукова думка, 1988. С. 137-143.
3. Пойда О. Роман «Марко Проклятий». *Слово і час*. 1995. № 11-12. С. 23-27.

Додаткова :

1. Балушок В. Архаїчні витoki образу Марка Проклятого. *Слово і час*. 1996. № 11-12. С. 73-76.
2. Ганюкова К. Прокляття чи безсмертя? («Вічний» герой в інтерпретації О. Стороженка і П. Загребельного). *Вісник ЗДУ*, 2000. № 1. С. 39-44.
3. Красножон К. Фоноритміка оповідання «Закоханий чорт» О. Стороженка. *Слово і час*. 2018. № 1. С. 67-77.
4. Лімборський І. Преромантичний роман : рецепція в українській літературі // *Слово і час*. 2000. № 3. С. 59-63.
5. Нямцу А. «Марко Проклятий» О. Стороженко в контексте мировой литературной традиции. Традиционные сюжеты, образы, мотивы : статті. Черновці : Рута, 2001. С. 25-32.

Практичне заняття № 14
Творчість Ю. Федьковича

План

1. Збірка «Поезія Йосипа Федьковича». Доля жовніра цісарської армії у віршах.
2. Антимілітаристські й антицісарські настрої поем «Новобранчик» і «Дезертир».
3. Любовне почуття в трактуванні Ю. Федьковича.
4. Проза письменника, її новаторство («Люба-згуба», «Серце не навчити», «Галіянка», «Дністрові кручі» та ін.).

Тексти : Федькович Ю. А. Твори. Київ : Наукова думка, 1985. 574 с.

Література

Основна :

1. Вертій О. Відображення народних, етичних поглядів у художній прозі Ю. Федьковича. *Народна творчість та етнографія*. 1984. № 4. С. 23-29.
2. Ковалець Л. Театр як життя : драма Юрія Федьковича Довбуш в аспекті біографічному. *Слово і час*. 2011. № 10. С. 65-73.
3. Ковалець Л. Юрій Федькович . Історія розвитку творчої індивідуальності письменника. Київ : Академія, 2011. 237 с.
4. Нахлік Є. Амбівалентне трактування пристрасі : новелістика Ю. Федьковича. *Українська романтична проза 20-60-х рр. XIX ст.* Київ : Наукова думка, 1988. С. 253-278.
5. Нахлік Є. Самобутнє явище романтичної прози (До 150-річчя з дня народження Ю. Федьковича). *Українська мова і література в школі*. 1984. № 8. С. 12-18.
6. Пазяк М. Поетична творчість Ю. Федьковича. *Українська мова і література в школі*. 1963. № 6. С. 29-35.

Додаткова :

1. Ковалень Л. Два щастя матері Федьковича. *Дзвін*. – Ч. 2. 2004. С. 129-134.
2. Мельничук Б. На вівтар України і людства. *Юрій Федькович. Твори*. Т. 1 : Поезія. Ч. 1 : Лірика. Чернівці : Буковина, 2004. С 5-19.
3. Полєк В. Джерело живої води. До 150-річчя з дня народження Ю. Федьковича. *Вітчизна*. 1984. № 8. С. 173-176.
4. Ткачук М. Розгляд прозових творів Ю. Федьковича в IX класі. *Українська мова і література в школі*. 1979. № 9. С. 42-47.
5. Франко І. Осип-Юрій Федькович. *Зібр. тв. : у 50-ти т. Т. 27 : Літературно-критичні праці (1886-1889)*. Київ : Наукова думка, 1980. С. 37-39.

Історико-біографічний твір : Пільгук І. Пісню снує Черемош. Київ : Радянський письменник, 1973. 237 с.